

KARTA PRZEDMIOTU**I. Dane podstawowe**

Nazwa przedmiotu	<i>Prawo kanoniczne: Uświęcające zadanie Kościoła</i>
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	<i>Canon law: Book IV. The Office of Sanctifying in the Church (cann. 834–1123)</i>
Kierunek studiów	Teologia – kurs A. WSD Kielce
Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie)	Studia jednolite magisterskie
Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)	Stacjonarne
Dyscyplina	Prawo kanoniczne
Język wykładowy	Język polski

Koordinator przedmiotu/osoba odpowiedzialna	Ks. dr Wojciech Wąsik
---	-----------------------

Forma zajęć (<i>katalog zamknięty ze słownika</i>)	Liczba godzin	semestr	Punkty ECTS
wykład	30 (I. sem) + 15 (II sem.)	IX i X	3 pkt (I sem) ; 3 pkt (II sem)
konwersatorium			
ćwiczenia			
laboratorium			
warsztaty			
seminarium			
proseminarium			
lektorat			
praktyki			
zajęcia terenowe			
pracownia dyplomowa			
translatorium			
wizyta studyjna			

Wymagania wstępne	Posiadanie wiedzy i pojęć z zakresu prawa kanonicznego na poziomie III roku, I cyklu studiów teologicznych.
-------------------	---

II. Cele kształcenia dla przedmiotu

Zapoznanie i ugruntowanie wiedzy na temat uregulowań kodeksowych dotyczących prawa o sakramentach świętych, o sakramentaliach, miejscach i czasach świętych.
Zdobycie wiedzy, zrozumienie, stosowanie

III. Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych

Symbol	Opis efektu przedmiotowego	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W 01	ma podstawową wiedzę o specyfice przedmiotowej i metodologicznej prawa kanonicznego, którą jest w stanie rozwijać i stosować w działalności profesjonalnej	T_W02
W 02	ma uporządkowaną i pogłębioną wiedzę z zakresu prawa kanonicznego	T_W09
W 03	ma uporządkowaną, pogłębioną, prowadzącą do specjalizacji, szczegółową wiedzę z zakresu prawa kanonicznego	Tk_W04

IV. Opis przedmiotu/ treści programowe

Uświęcające zadanie Kościoła: Sakramenty Święte: Normy wprowadzające o sakramentach Świętych; Sakrament Chrztu Świętego; kodeksowa definicja Chrztu; sprawowanie Chrztu; materia i forma Chrztu; miejsce sprawowania Chrztu; księgi liturgiczne, których należy używać przy udzielaniu Chrztu; miejsce sprawowania Chrztu; szafarz Chrztu; przyjmujący Chrzest; warunki ważnego i godziwego przyjęcia sakramentu Chrztu; rodzice chrzestni; stwierdzenie i zapisanie Chrztu; Sakrament Bierzmowania; kodeksowe określenie Bierzmowania; materia i forma Bierzmowania; miejsce sprawowania sakramentu Bierzmowania; szafarz Bierzmowania; przyjmujący Bierzmowania; warunki ważnego i godziwego przyjęcia sakramentu Bierzmowania; świadkowie Bierzmowania; stwierdzenie i zapisanie Bierzmowania; Najświętsza Eucharystia; kodeksowa definicja Eucharystii; sprawowania Eucharystii; Eucharystia jako czynność Chrystusa i Kościoła; szafarz Mszy Świętej; Komunii Świętej i wystawienia Najświętszego Sakramentu; uczestnictwo wiernych w Eucharystii; materia i forma Eucharystii; język sprawowania Mszy Świętej; szaty liturgiczne; czas i miejsce sprawowania Mszy Świętej; przechowywanie i kult Najświętszej Eucharystii; ofiary mszalne; nadużycia przeciwko Eucharystii; Sakrament Pokuty; kodeksowa definicja Sakramentu Pokuty; zwyczajny i nadzwyczajne sposoby sprawowania Sakramentu Pokuty; szafarz Sakramentu Pokuty; penitent i jego akty; odpusty; Namaszczenie chorych; kodeksowe określenie sakramentu Namaszczenia chorych; sprawowanie sakramentu Namaszczenia chorych; szafarz; osoby, którym należy udzielić namaszczenia chorych; Sakrament Świeceń: kodeksowe określenie Sakramentu święceń; szafarz święceń; miejsce udzielenia sakramentu Świeceń; kandydaci do święceń; warunki ważnego i godziwego przyjęcia Sakramentu święceń; wymogi stawiane kandydatom do święceń; nieprawidłowości oraz przeszkody zwykłe do przyjęcia święceń; nieprawidłowości oraz przeszkody zwykłe do wykonywania święceń; wymagane dokumenty i badanie kandydatów do święceń; zapisanie i świadectwo święceń; Małżeństwo: kodeksowa definicja małżeństwa; dobra i cele małżeństwa; sakramentalność małżeństwa pomiędzy osobami ochrzczone; zgoda małżeńska; istotne przymioty małżeństwa; presumpcja ważności małżeństwa - zasada przychylności prawa wobec małżeństwa; podział małżeństw; przygotowanie do małżeństwa dalsze, bliższe i bezpośrednie; przeszkody zrywające; wady zgody małżeńskiej; małżeństwo zawierane przez pełnomocnika; forma zwyczajna i nadzwyczajna zawarcia małżeństwa; małżeństwa mieszane; małżeństwa zawierane tajnie; skutki ważnie zawartego małżeństwa; przywilej Pawłowy; przywilej Piotrowy; separacja małżonków; uważnienie małżeństwa zwykłe (convalidatio simplex); uważnienie małżeństwa w związku (sanatio in radice); małżeństwo zawierane w formie kanonicznej wywierające skutki cywilnoprawne (małżeństwo konkordatowe).

V. Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody dydaktyczne (lista wyboru)	Metody weryfikacji (lista wyboru)	Sposoby dokumentacji (lista wyboru)
WIEDZA			

W_01	Metoda dydaktyczna: wykład konwencjonalny; wykład z elementami dyskusji; praca z tekstem; studium przypadku;	Semestr I. Zaliczenie pisemne. Semestr II. Egzamin pisemny. Kryterium oceny jest merytoryczna wiedza pozytywnie zweryfikowana podczas zaliczenia/ egzaminu.	Oceniony tekst pracy pisemnej zaliczenia/ egzaminu
W 02	Metoda dydaktyczna: wykład konwencjonalny; wykład z elementami dyskusji; praca z tekstem; studium przypadku;	Semestr I. Zaliczenie pisemne. Semestr II. Egzamin pisemny. Kryterium oceny jest merytoryczna wiedza pozytywnie zweryfikowana podczas zaliczenia/ egzaminu.	Oceniony tekst pracy pisemnej zaliczenia/ egzaminu
W 03	Metoda dydaktyczna: wykład konwencjonalny; wykład z elementami dyskusji; praca z tekstem; studium przypadku;	Semestr I. Zaliczenie pisemne. Semestr II. Egzamin pisemny. Kryterium oceny jest merytoryczna wiedza pozytywnie zweryfikowana podczas zaliczenia/ egzaminu.	Oceniony tekst pracy pisemnej zaliczenia/ egzaminu

VI. Kryteria oceny

Kryterium oceny jest pozytywna, merytoryczna wiedza zweryfikowana podczas egzaminu/ zaliczenia

Oceny z egzaminu w skali 2-5 (od „niedostateczny” do „bardzo dobry”)

Oceny:

- **niedostateczny**: brak wiedzy, umiejętności i kompetencji wyznaczonych celami przedmiotu, wymaganiami i efektami kształcenia ;
- **dostateczny**: minimalna wiedza, umiejętności i kompetencje wyznaczone celami przedmiotu, wymaganiami i efektami kształcenia;
- **dobry**: zadowalająca wiedza, umiejętności i kompetencje wyznaczone celami przedmiotu, wymaganiami i efektami kształcenia;
- **bardzo dobry**: pogłębiona wiedza, umiejętności i kompetencje wyznaczone celami przedmiotu, wymaganiami i efektami kształcenia.

VII. Obciążenie pracą studenta

Forma aktywności studenta	Liczba godzin
Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem	30 (I semestr) 15 (II semestr)

Liczba godzin indywidualnej pracy studenta	7
--	---

VII. Literatura

Literatura podstawowa
<i>Codex Iuris Canonici. Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus.</i> AAS 75: 1983 I - XXX + s. 1 – 317; <i>Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium. Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus.</i> AAS 82: 1990 s. 1033 – 1363; Jan Paweł II. <i>Adhortacja Apostolska po Synodzie Biskupów o pojednaniu i pokucie w dzisiejszym posłannictwie Kościoła Reconciliatio et paenitentia</i> (02.12.1984). W: <i>Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II.</i> Tom I. Kraków bdw; <i>Eucharystia w wypowiedziach Papieży i innych dokumentach Stolicy Apostolskiej XX w.</i> (Wyboru dokonał i komentarzem opatrzył R. Rak). London bdw; Paweł VI. <i>Constitutio Apostolica Sacram Unctionem infirmorum.</i> AAS 65: 1973 s. 5-9; Dokumenty prawno - liturgiczne KEP o sakramentach (<i>Dokumenty duszpastersko – liturgiczne Episkopatu Polski (1966-1993)</i>) oprac. Cz. Krakowiak; L. Adamowicz; Lublin 1994; <i>Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim z dnia 5 września 1986 r.</i>, Kraków 1990; <i>Instrukcja dla księży dotycząca małżeństw konkordatowych z dnia 15 listopada 1998 r.</i> [w:] Aneks do J. Krukowski. <i>Konkordat polski znaczenie i realizacja.</i> Lublin 1999; M. Pastuszko. <i>Prawo o sakramentach świętych, Tom I, Normy wstępne i sakrament chrztu</i>, Warszawa 1983; M. Pastuszko. <i>Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II (kan. 987 – 958)</i>, Kielce 1997; M. Pastuszko. <i>Sakrament Pokuty i pojednania</i>, Kielce 1999; M. Pastuszko. <i>Odpusty</i>, Kielce 2001; M. Pastuszko. <i>Bierzmowanie (kanony 879 – 896)</i>, Kielce 2005; M. Pastuszko. <i>Sakrament święceń (kanony 1008-1054)</i>, Kielce 2008; B. Glinkowski. <i>Namaszczenie chorych</i>. Poznań 2004; W. Góralski. <i>Kościelne prawo małżeńskie</i>. Warszawa 2006; W. Góralski. <i>Studia nad małżeństwem i rodziną</i>. Warszawa 2007; L. Adamowicz. <i>Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych według KPK oraz KKKWsch</i>. Lublin 1999; J. Krukowski. <i>Konkordat polski znaczenie i realizacja</i>. Lublin 1999.
Literatura uzupełniająca
T. Schneider. <i>Znaki bliskości Boga</i>. Wrocław 1990; H. Bourgeois, B. Sesboüé SI, P. Tichon SI. <i>Znaki zbawienia</i>. Kraków 2001; Góralski W. <i>Wspólnota całego życia</i>. Częstochowa 1995; P. Hempterek, W. Góralski, F. Przytuła, J. Bakalarz TChr. <i>Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983r. Księga III. Nauczycielskie zadanie Kościoła. Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła.</i> Tom 3. Lublin 1986; Krzywda J. <i>Ewolucja zasad i norm dotyczących małżeństw mieszanych w świetle wymogów Kodeksu Prawa Kanonicznego Kościoła Katolickiego</i>. W: <i>Małżeństwa mieszane</i>. Red. Z. J. Kijas OFMConv Kraków 2000; Pawluk T. <i>Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie</i>. Tom 2. Olsztyn 1985 ; Rosato P. J. <i>Wprowadzenie do posoborowej teologii sakramentów</i>. Kraków 1998; <i>Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego</i>. Warszawa 1981; Szychmiller R. <i>Doktryna Soboru Watykańskiego II o celach małżeństwa i jej recepcja w Kodeksie Prawa kanonicznego z roku 1983</i>. Lublin 1993; Testa B. <i>Sakramenty Kościoła</i>. Poznań 1998 ; Zubert B. W. <i>Sakrament namaszczenia chorych. Próba wykładni obowiązujących przepisów kodeksowych</i>. „Roczniki nauk Prawnych” 5: 1995 s. 17-48.

KARTA PRZEDMIOTU

VII. Dane podstawowe

Nazwa przedmiotu	<i>Prawo kanoniczne: Uświęcające zadanie Kościoła</i>
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	<i>Canon law: Book IV. The Office of Sanctifying in the Church (cann. 834–1123)</i>

Kierunek studiów	Teologia – kurs A. WSD Kielce
Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie)	Studia jednolite magisterskie
Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)	Stacjonarne
Dyscyplina	Prawo kanoniczne
Język wykładowy	Język polski

Koordinator przedmiotu/osoba odpowiedzialna	Ks. dr Wojciech Wąsik
---	-----------------------

Forma zajęć (<i>katalog zamknięty ze słownika</i>)	Liczba godzin	semestr	Punkty ECTS
wykład	30 (I. sem) + 15 (II sem.)	IX i X	3 pkt (I sem) ; 3 pkt (II sem)
konwersatorium			
ćwiczenia			
laboratorium			
warsztaty			
seminarium			
proseminarium			
lektorat			
praktyki			
zajęcia terenowe			
pracownia dyplomowa			
translatorium			
wizyta studyjna			

Wymagania wstępne	Posiadanie wiedzy i pojęć z zakresu prawa kanonicznego na poziomie III roku, I cyklu studiów teologicznych.
-------------------	---

VIII. Cele kształcenia dla przedmiotu

Zapoznanie i ugruntowanie wiedzy na temat uregulowań kodeksowych dotyczących prawa o sakramentach świętych, o sakramentaliach, miejscach i czasach świętych.
Zdobycie wiedzy, zrozumienie, stosowanie

IX. Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych

Symbol	Opis efektu przedmiotowego	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W 01	ma podstawową wiedzę o specyfice przedmiotowej i metodologicznej prawa kanonicznego, którą jest w stanie rozwijać i stosować w działalności profesjonalnej	T_W02

W 02	ma uporządkowaną i pogłębioną wiedzę z zakresu prawa kanonicznego	T_W09
W 03	ma uporządkowaną, pogłębioną, prowadzącą do specjalizacji, szczegółową wiedzę z zakresu prawa kanonicznego	Tk_W04

X. Opis przedmiotu/ treści programowe

Uświęcające zadanie Kościoła: Sakramenty święte: Normy wprowadzające o sakramentach świętych; Sakrament Chrztu świętego; kodeksowa definicja Chrztu; sprawowanie Chrztu; materia i forma Chrztu; miejsce sprawowania Chrztu; księgi liturgiczne, których należy używać przy udzielaniu Chrztu; miejsce sprawowania Chrztu; szafarz Chrztu; przyjmujący Chrztę; warunki ważnego i godziwego przyjęcia sakramentu Chrztu; rodzice chrzestni; stwierdzenie i zapisanie Chrztu; Sakrament Bierzmowania; kodeksowe określenie Bierzmowania; materia i forma Bierzmowania; miejsce sprawowania sakramentu Bierzmowania; szafarz Bierzmowania; przyjmujący Bierzmowania; warunki ważnego i godziwego przyjęcia sakramentu Bierzmowania; świadkowie Bierzmowania; stwierdzenie i zapisanie Bierzmowania; Najświętsza Eucharystia; kodeksowa definicja Eucharystii; sprawowania Eucharystii; Eucharystia jako czynność Chrystusa i Kościoła; szafarz Mszy świętej; Komunii świętej i wystawienia Najświętszego Sakramentu; uczestnictwo wiernych w Eucharystii; materia i forma Eucharystii; język sprawowania Mszy świętej; szaty liturgiczne; czas i miejsce sprawowania Mszy świętej; przechowywanie i kult Najświętszej Eucharystii; ofiary mszalne; nadużycia przeciwko Eucharystii; Sakrament Pokuty; kodeksowa definicja Sakramentu Pokuty; zwyczajny i nadzwyczajne sposoby sprawowania Sakramentu Pokuty; szafarz Sakramentu Pokuty; penitent i jego akty; odpusty; Namaszczenie chorych; kodeksowe określenie sakramentu Namaszczenia chorych; sprawowanie sakramentu Namaszczenia chorych; szafarz; osoby, którym należy udzielić namaszczenia chorych; Sakrament Świeceń: kodeksowe określenie Sakramentu święceń; szafarz święceń; miejsce udzielenia sakramentu Świeceń; kandydaci do święceń; warunki ważnego i godziwego przyjęcia Sakramentu święceń; wymagane dokumenty i badanie kandydatów do święceń; zapisanie i świadectwo święceń; Małżeństwo: kodeksowa definicja małżeństwa; dobra i cele małżeństwa; sakramentalność małżeństwa pomiędzy osobami ochrzczonymi; zgoda małżeńska; istotne przymioty małżeństwa; presumpcja ważności małżeństwa - zasada przychylności prawa wobec małżeństwa; podział małżeństw; przygotowanie do małżeństwa dalsze, bliższe i bezpośrednie; przeszkody zrywające; wady zgody małżeńskiej; małżeństwo zawierane przez pełnomocnika; forma zwyczajna i nadzwyczajna zawarcia małżeństwa; małżeństwa mieszane; małżeństwa zawierane tajnie; skutki ważnego zawartego małżeństwa; przywilej Pawłowy; przywilej Piotrowy; separacja małżonków; uwaźnienie małżeństwa zwykle (convalidatio simplex); uwaźnienie małżeństwa w zawiązku (sanatio in radice); małżeństwo zawierane w formie kanonicznej wywierające skutki cywilnoprawne (małżeństwo konkordatowe).
--

XI. Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody dydaktyczne (lista wyboru)	Metody weryfikacji (lista wyboru)	Sposoby dokumentacji (lista wyboru)
WIEDZA			
W_01	Metoda dydaktyczna: wykład konwencjonalny; wykład z elementami dyskusji; praca z tekstem; studium przypadku;	Semestr I. Zaliczenie pisemne. Semestr II. Egzamin pisemny. Kryterium oceny jest merytoryczna wiedza pozytywnie zweryfikowana	Oceniony tekst pracy pisemnej zaliczenia/ egzaminu

		podczas zaliczenia/ egzaminu.	
W 02	Metoda dydaktyczna: wykład konwencjonalny; wykład z elementami dyskusji; praca z tekstem; studium przypadku;	Semestr I. Zaliczenie pisemne. Semestr II. Egzamin pisemny. Kryterium oceny jest merytoryczna wiedza pozytywnie zweryfikowana podczas zaliczenia/ egzaminu.	Oceniony tekst pracy pisemnej zaliczenia/ egzaminu
W 03	Metoda dydaktyczna: wykład konwencjonalny; wykład z elementami dyskusji; praca z tekstem; studium przypadku;	Semestr I. Zaliczenie pisemne. Semestr II. Egzamin pisemny. Kryterium oceny jest merytoryczna wiedza pozytywnie zweryfikowana podczas zaliczenia/ egzaminu.	Oceniony tekst pracy pisemnej zaliczenia/ egzaminu

XII. Kryteria oceny

Kryterium oceny jest pozytywna, merytoryczna wiedza zweryfikowana podczas egzaminu/ zaliczenia

Oceny z egzaminu w skali 2-5 (od „niedostateczny” do „bardzo dobry”)

Oceny:

- **niedostateczny**: brak wiedzy, umiejętności i kompetencji wyznaczonych celami przedmiotu, wymaganiami i efektami kształcenia ;
- **dostateczny**: minimalna wiedza, umiejętności i kompetencje wyznaczone celami przedmiotu, wymaganiami i efektami kształcenia;
- **dobry**: zadowalająca wiedza, umiejętności i kompetencje wyznaczone celami przedmiotu, wymaganiami i efektami kształcenia;
- **bardzo dobry**: pogłębiona wiedza, umiejętności i kompetencje wyznaczone celami przedmiotu, wymaganiami i efektami kształcenia.

VII. Obciążenie pracą studenta

Forma aktywności studenta	Liczba godzin
Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem	30 (I semestr) 15 (II semestr)
Liczba godzin indywidualnej pracy studenta	7

VIII. Literatura

Literatura podstawowa

Codex Iuris Canonici. Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. AAS 75: 1983 I - XXX + s. 1 – 317; *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium. Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus.* AAS 82: 1990 s. 1033 – 1363; Jan Paweł II. *Adhortacja Apostolska po Synodzie Biskupów o pojednaniu i pokucie w dzisiejszym posłannictwie Kościoła Reconciliatio et paenitentia* (02.12.1984). W: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II. Tom I.* Kraków bdw; *Eucharystia w wypowiedziach Papieży i innych dokumentach Stolicy Apostolskiej XX w.* (Wyboru dokonał i komentarzem opatrzył R. Rak). London bdw; Paweł VI. *Constitutio Apostolica Sacram Unctionem infirmorum.* AAS 65: 1973 s. 5-9; Dokumenty prawno - liturgiczne KEP o sakramentach (*Dokumenty duszpastersko – liturgiczne Episkopatu Polski (1966-1993)*) oprac. Cz. Krakowiak; L. Adamowicz; Lublin 1994; *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim z dnia 5 września 1986 r.*, Kraków 1990; *Instrukcja dla księży dotycząca małżeństw konkordatowych z dnia 15 listopada 1998 r.* [w:] Aneks do J. Krukowski. *Konkordat polski znaczenie i realizacja.* Lublin 1999; M. Pastuszko. *Prawo o sakramentach świętych, Tom I, Normy wstępne i sakrament chrztu*, Warszawa 1983; M. Pastuszko. *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II (kan. 987 – 958)*, Kielce 1997; M. Pastuszko. *Sakrament Pokuty i pojednania*, Kielce 1999; M. Pastuszko. *Odpusty*, Kielce 2001; M. Pastuszko. *Bierzmowanie (kanony 879 – 896)*, Kielce 2005; M. Pastuszko. *Sakrament święceń (kanony 1008-1054)*, Kielce 2008; B. Glinkowski. *Namaszczenie chorych*. Poznań 2004; W. Góralski. *Kościelne prawo małżeńskie*. Warszawa 2006; W. Góralski. *Studia nad małżeństwem i rodziną*. Warszawa 2007; L. Adamowicz. *Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych według KPK oraz KKKWsch*. Lublin 1999; J. Krukowski. *Konkordat polski znaczenie i realizacja*. Lublin 1999.

Literatura uzupełniająca

T. Schneider. *Znaki bliskości Boga*. Wrocław 1990; H. Bourgeois, B. Sesboüé SI, P. Tichon SI. *Znaki zbawienia*. Kraków 2001; Góralski W. *Wspólnota całego życia*. Częstochowa 1995; P. Hemperek, W. Góralski, F. Przytuła, J. Bakalarz TChr. *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983r. Księga III. Nauczycielskie zadanie Kościoła. Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła*. Tom 3. Lublin 1986; Krzywda J. *Ewolucja zasad i norm dotyczących małżeństw mieszanych w świetle wymogów Kodeksu Prawa Kanonicznego Kościoła Katolickiego*. W: *Małżeństwa mieszane*. Red. Z. J. Kijas OFMConv Kraków 2000; Pawluk T. *Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*. Tom 2. Olsztyn 1985 ; Rosato P. J. *Wprowadzenie do posoborowej teologii sakramentów*. Kraków 1998; *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*. Warszawa 1981; Sztychmiller R. *Doktryna Soboru Watykańskiego II o celach małżeństwa i jej recepcja w Kodeksie Prawa kanonicznego z roku 1983*. Lublin 1993; Testa B. *Sakramenty Kościoła*. Poznań 1998 ; Zubert B. W. *Sakrament namaszczenia chorych. Próba wykładni obowiązujących przepisów kodeksowych*. „Roczniki nauk Prawnych” 5: 1995 s. 17-48.